

Dura lex, sed lex

'Els llatins diuen 'dura lex, sed lex'... Hi havia una llei molt dura i es va aplicar sense misericòrdia. Hom tenia el convenciment que d aquesta manera es garantia la seguretat durant molts anys... I efectivament, així va ser'. Amb aquestes paraules el general Eduardo Blanco, cap dels serveis d informació de la Direcció General de Seguretat franquista, va esbandir la lleu vacil·lació inicial demostrada quan li vaig exposar la possibilitat que els joves anarquistes Francisco Granados i Joaquín Delgado fossin innocents dels actes pels quals foren executats a garrot, l any 1963.

'Els llatins diuen 'dura lex, sed lex'... Hi havia una llei molt dura i es va aplicar sense misericòrdia. Hom tenia el convenciment que d aquesta manera es garantia la seguretat durant molts anys... I efectivament, així va ser'. Amb aquestes paraules el general Eduardo Blanco, cap dels serveis d informació de la Direcció General de Seguretat franquista, va esbandir la lleu vacil·lació inicial demostrada quan li vaig exposar la possibilitat que els joves anarquistes Francisco Granados i Joaquín Delgado fossin innocents dels actes pels quals foren executats a garrot, l any 1963. Per Blanco, l objectiu de la llei era el terror. La innocència o la culpabilitat dels processats no pesava. Sols li faltava dir, amb el cinisme que el caracteritzava, que la llei no era tal, sinó una farsa sense garanties destinada a revestir de pretesa legalitat l eliminació de l enemic, pràctica que durant els anys quaranta havia tingut categoria de genocidi. Tot i amb això, li calia certificar (en consciència, com a cristià i militar) que matar servia d alguna cosa: garantir la seguretat. De fet, garantir que ells continuessin al poder. No mataven innocents perquè sí. I així ho justificaven davant un poble que, en bona part, s ho creia. La llei era una coartada. Per a Blanco. I també per a moltíssims que callaven i callen.

Fa dotze anys d aquella conversa. La batalla per la memòria, entaulada des de les bases, ha mobilitzat milers de persones. S han fet reportatges, documentals, llibres, hom ha lluitat pels desapareguts... i, finalment, s ha aconseguit que es redactés una llei (en tràmit a les corts espanyoles) per honorar i dignificar les víctimes de la guerra i de la dictadura. Després de gairebé dos anys de deliberacions, el resultat és profundament decebedor. No avancem. Estem blocats. Com pot ser que trenta anys després de la mort de Franco la democràcia no sigui capaç de recuperar el sentit precís de paraules com justícia, legalitat, víctima, honorabilitat...? A banda la covardia política del govern espanyol, que tenia l'envit i l'oportunitat de fer justícia històrica, passen més coses. Com s entén que la llei no prevegi l anul·lació de les sentències del tribunals franquistes i, en canvi, estableixi que les víctimes han de recórrer a un consell encarregat de dictaminar si les condemnes foren justes o injustes? Per comptes de declarar il·legal aquell règim jurídic, parteix de la concepció que podia ser legal. És un obscè pas enrere. Ja ens hem empassat que els sequaços del règim no fossin jutjats, que passessin impunement a la democràcia i després a l altre barri, com el general Blanco, per raons biològiques i havent rebut els sants sagraments; però allò que ja es fa insuportable, vomitiu, és que la llei de la memòria obri la porta a la legitimitat del franquisme. Per què l estat espanyol es resisteix a reconèixer per llei, públicament, una obvietat, que aquella justícia era una il·legalitat total? L estat deu tenir les seves raons. Les del general Blanco eren de 'garantir la seguretat'. Quines són les de l estat actual? És molt simptomàtic que l estat democràtic avaluï, implícitament, les raons de l estat franquista. Però, fins a quin punt, no hi ha raons psicològiques més íntimes, amagades a l inconscient col·lectiu, que s expressen a través de la majoria política?

A Alemanya el procés viscut des de l any 1945 ha estat com la convalescència d una malaltia. La gent ha anat seguint, pas a pas, amb dolor, polèmica i esforç, una dura recuperació. Les etapes de l evolució no són escrites, però em sembla que són aplicables a cada poble que hagi viscut sota el totalitarisme i la irracionalitat criminal que l'acompanya. A Espanya i a Catalunya encara no ha aflorat la mala consciència, el dubte moral de tants que hi van col·laborar, de tants que hi estaven d acord, per activa o per passiva, de tants que, impotents, miraven cap a una altra banda i no feien res ni tan sols per saber què passava. A Alemanya, s ha anat assumint el passat a mesura que s ha anat descobrint, amb dificultats brutals. L últim exemple és la darrera polèmica protagonitzada per Günter Grass, que ha reconegut que, de jove, durant la guerra, havia estat al cos d'elit Waffen-SS.

Aquí la primera estratègia va ser d'emparar-se en la versió oficial franquista dels fets: que si els crims de l Arrabassada, que si el 1934, que si tots són víctimes igualment, que si la guerra era la solució del caos... Ara que aquesta versió ja s'ha desmuntat prou, a força d argumentar i de demostrar allò que és obvi, sols resta una trinxera per a amagar-s'hi i continuar vivint amb la consciència tranquil·la: la justícia de Franco, una maquinària jurídica implacable. 'Dura lex, sed lex.'

A Alemanya ha anat aflorant la mala consciència a mesura que els crims s han fet visibles i inqüestionables. La catarsi ha estat i continua essent monumental. Amarga i, alhora,

sòlida. Nosaltres som a anys llum. Si la democràcia anul·la la coartada moral que suposa la justícia franquista, molta gent haurà de confrontar-se, cara a cara, amb la seva consciència. Haurà d'acceptar que una bona part d'aquesta societat va col·laborar o va deixar fer o va callar... La societat, en part, és moralment responsable i no vol assumir-ho. Per això la justícia franquista és encara un tabú. Amb tot, vull pensar que la convalescència és inevitable. O hauria de ser-ho.

23 novembre 2006

Autor: Xavier Montanyà
Email: xavier.montanya@partal.cat

Enllaç permanent: <http://www.vilaweb.cat/www/mailobert?id=2165610>